



Kohók vasfolyama

Miskolcon, a Lenin Kohászati Művekben az idén 600 ezer tonna nyersvasat gyártanak a gyár három kohójában. Termelésük nagy részét — 500 ezer tonnát — a helyi acélműben használják fel, 100 ezer tonna vasat 10 kilós „cipókká” öntenek, s így exportálják. Képzünk: csapolás

Falugyűlés Deszken

Aki kinn áll a művelődési ház ajtajában, egyszer így köszön az érkezőnek: Dobro vecse! — máskor meg így: Jó estét! Ha ketten jönnek egyszerre, előfordul, hogy egyiknek magyarul, a másiknak szerbül. Így jön rá a válasz is. Régi iskolatársak, egyivásúak, jó barátok meg ezt mondják: Zdrávo! Szervusz!

A világ legtermészetesebb dolga Deszken, ha valaki szerbül beszél. Néha mégis furcsa az, ami természetes. Éppen a deszkieknek furcsa.

Lehetőség helyett

Azt mondja szomszédom az esti falugyűlésen, ez az első eset, hogy az itteniek nyilvános összejövetelén saját nyelvükön beszélnek. Arra volt már eset, hogy jött valaki a szövetségtől, beszélt szerbül is, magyarul is, de az itteniek vagy nem szóltak semmit, vagy magyarul mondták azt a keveset is, amit éppen mondtak. Ezért említi most valaki az asztal mellől: furcsa és szokatlan, ami egyébként természetes.

Zsivity Demeter szegődik mellém szíves szóval tolmácsnak, hogy érthessem az előadó szavait. Az elnökségben, látom, ketten is fordítanak a mellettük ülőknek. Rády Velimir, itteni tanár, a Magyarországi Délszlávok Országos Szövetségének választmányi tagja arról beszél, hogy alkotmányunkban egyetlen mondat átfogalmazása mennyi változást jelent a hazánkban élő nemzetiségiek életében. A korábbi változat lehetőséget adott arra, hogy mindenki ápolja, beszélje anyanyelvét. A módosított alkotmány a „lehetőség” árnyalata helyett a „biztosítja” szó kemény határozottságát állítja. Ha ez az egy szó be nem lép az alkotmányba, egy ünneppel kevesebb lett volna Deszken. Ennek köszönhető, hogy ünneplő ruhás emberekkel, helybeliekkel és szöregiekkel, telt meg a nagyterem.

A szó szándékot, törekvést, erős akaratot jelent. Eddig talán másképpen cselekedtünk volna, mint ahogy az emberi tisztesség követeli? Választ keresve hajoljunk csak oda a tolmácshoz, mert éppen erről beszél az előadó:

— Mindenben egyenjogúnak érezzük magunkat a falu magyar anyanyelvű lakóival, semmiféle hátrányos megkülönböztetésben nincs résznünk. A község különböző vezető testületeiben mindenütt találunk délszlávokat is. Bár kivétel nélkül min-

denki beszél magyarul, megvan a lehetőségünk arra is, hogy hivatalos ügyeinket anyanyelvünkön intézzük. A Jól van! Ha ketten jönnek egyszerre, előfordul, hogy egyiknek magyarul, a másiknak szerbül. Így jön rá a válasz is. Régi iskolatársak, egyivásúak, jó barátok meg ezt mondják: Zdrávo! Szervusz!

A világ legtermészetesebb dolga Deszken, ha valaki szerbül beszél. Néha mégis furcsa az, ami természetes. Éppen a deszkieknek furcsa.

A klubok

Szeptember 22-én alakult meg a művelődési házban a szerb klub. Nyilván van szerb neve is, írjuk le tehát így is: Descsanszki Szrbzski Klub. Fiatal tanár a vezetője, Györgyev Milivoj. Induláskor mindjárt ötvenegy fiatal jelentkezett.

Szép célokat állít maga elé a klub: anyanyelvüket szeretnék a társasélet minden eszközével ápolni. Irodalom iránt érdeklődők, táncosok, zenészek és a néprajz megszállottai gyűlnek itt össze. Mit akarnak például a néprajzosok? Amit a honismereti szakkörök végeznek. Régi faragásokat, szép szötteket, edényeket, cserepeket, dolgokat, meséket gyűjtenek. Ki is akarják állítani, amit lehet, megvetve vele egy kis múzeum alapjait.

— Magyarok nem is járnak ide?

— Dehogynem. Gyakori például a vegyes házasság, jön a férj is, a feleség is. A tolmács mindig kikerül a családból.

Magyarul mindenki ért, és tisztán, érthetően, szépen beszélnek. A magyarok között ugyan van-e, aki érti a nyolcvanhárom család nyelvét? Ruzs Lyubomir vágja rá a feleletet:

— Van hát. Az öregek között is, a fiatalok között is. Szegedi Ferenc, Varga Ferenc ugyanúgy beszél szerbül, mint én, vagy akárki más az itteniek közül.

— Vegyes házasságban mi a szokás?

Szöregről jött át Vladisavjev Dusan, apjával, nagybátyjával, ő mondja:

— Két hűgom is magyar legényhez ment feleségül. Nincs különbség, mind a két nyelvet beszéljük. A gyerekek is.

— Szerb lakodalmot?
— Van. Egyre több.

Jobban a szívekhez

Nagyon jó tolmácsot kaptam, de nem lehet csak a tolmács szavából megélni. Dr. Ruzs Márk felszólalásának elejét magyarul mondja. Csiszolt, szép, izes magyarsággal. Egyszer csak átvált a szerb-horvát nyelvre. Ezen a szavak muzsikáján, hogy melegebb lett. Kedvesebb lett. Jobban a szívekhez szólt. Ha én megéreztem, hogy nehezebb volna meg a terem közönsége. Arról beszélt ő is, hogy a nemzetiségi kultúrát, az anyanyelvet ápolja az új klub. Erre biztatói saját nyelven sokkal könnyebb, és sokkal eredményesebb. Azt szeretné, ha nemcsak a fiatalok jönnének, ha az egész falu, sőt a szöregieké, újszentrivniaké is lenne a klub.

Mellettem ül a nemzetiségi lap, a Narodne Novine munkatársa, fényképez és jegyez ő is. Tőle kértem, másutt alakulnak-e hasonló klubok.

— Most indul ez a mozgalom. A deszkiek szép példával járnak elő.

Küldöttválasztó falugyűlés résztvevője voltam. A szövetség tartja hetedik kongresszusát a közeljövőben. Felelősségteljes, eredményes munkát várnak tőle. Nagy tapssal, egyetértéssel választják a deszkiek szószólójának Rády Velimir mellé az új klub vezetőjét, Györgyev Milivojt, a szöregiek pedig Vladisavjev Brankát küldik a kongresszusra.

Kedves, szép pillanatok következnek ezután is. Amikor a régi kultúrcsoport legrégibb tagjának Jevremov Cvetkonak oklevelet adnak át, és a klub tiszteletbeli tagjává választják, viharos taps tör ki. És akkor is, amikor az elsőket pengetik újra a tamburákon, amikor táncot járnak az iskolások, és zajacsarkát táncolnak a fiatalok.

Horváth Dezső

Szent-Györgyi Albert Budapesten

A Magyar Tudományos Akadémia meghívására hétfőn, tegnapi több napos látogatásra Magyarországra érkezett Szent-Györgyi Albert Nobel-díjas biokémikus, az Egyesült Államok Woods Hole-i izomkutató intézeté-

Mai érdekek, holnapi célok

Sokféle érdek metszéspontja a vállalati tevékenység. Az érdekek bonyolult kölcsönhatásban állnak egymással, egyezhetnek és szembekerülhetnek. Vajon mi az az erő, mely a kuszaságban rendet teremt? Mondhatnók, természetesen az állami érdek. Ez elvben igaz. A gyakorlati fölismerés s még inkább az érvényesítés már nehezebb, hiszen nem laboratóriumi modellről, hanem egy szüntelenül mozgó, azaz változó szervezetről van szó. S nem is kevéssé, mert az iparban tavaly 1040 állami vállalat működött. Jól, rosszul, kisebb vagy nagyobb nyereséggel, következetes termelésfejlesztéssel, a holnapi célokra is figyelmet szentelve, vagy csak a mai érdekekre ügyelve. Ahány vállalat, annyiféle jellemző? Nem egészen.

Napjainkban az irányítási rendszer — s annak kifejezői, a gazdasági szabályzók — a normális feltételekkel működő, jól vezetett vállalatokhoz igazodik. Ez a hosszú távú társadalmi érdekek következménye, ahogy a vállalati teljesítmény minőségének, hatékonyságának előtérbe helyezése úgyszintén. Erzékeli-e ezt a vállalatok? Bizonyos dolgokban igen. Miért, hogy sűrűn magatartásuk mégis mást, ezzel ellentétet mutat?

A társadalmi érdekek és a vállalatiak — átmenetileg — szembekerülhetnek. Társadalmi érdek például az építőipar gyorsabb műszaki fejlesztése, ugyanakkor a termelésnövekedés túlnyomó része 1971-ben és tavaly is a foglalkoztatottak számának emelkedéséből származott. Azért, mert a vállalati érdek a „drága” gép, berendezés ellenében az „olcsó” munkaerő mellett szavazott. Ez a mai érdek azonban konfliktust teremt, mert holnap — a munkaerő-utánpótlás elapadása miatt — mégiscsak rá kell térni az intenzív útra, a gyors technikai korszerűsítésre.

A harmadik ötéves tervben — a mondanókat megvilágító esetek sorolását folytatva — a teljes fejlesztési kiadásokból 84,5 százalék volt a termelő beruházások aránya. A negyedik ötéves tervben ez 8–81 százalékra csökken, azaz hatékony munkával, viszonylag kisebb beruházási hányaddal kell előteremteni a termelés állandóságát. Ez éppúgy állami érdek, mint vállalati.

Igen ám, de az érdekcsoporton belül már nem minden részlet egyezik. A vállalatnak például kifizető — mert sem eszközlés járulék, sem amortizáció nem terheli — az újonnan épült gyártócsarnokba öreg, úgynevezett nullára leírt gépeket, berendezéseket telepíteni. (Ezek aránya ma a teljes géppálmányon belül 18 százalék!) Mai érdekei oltárán tehát feláldozza ezzel a vállalattal a holnapi célokat, hiszen az elavult eszközök fékezik a műszaki fejlődést, elfoglalják a termelési kapacitást, a helyet, konzerválják a technológiát, a

munkaerő szakképzettségi színvonalát stb. A holnapi vállalati célok — műszaki fejlesztés, minőség-növelés, hatékonyság — távolabbra kerülése összegeződve már kihat a társadalmi érdekekre is... a láncot egyetlen gyengébb szemlélszakíthatjuk! Azaz a munka társadalmi termelékenységét úgy kell növelni, hogy az minél inkább összhangban álljon az általános és a vállalati érdekekkel, a mai célokkal, s a holnapi tennivalókkal.

Könnyű ez? Az irányítási rendszer a legnehezebb, legbonyolultabb, mert a legtöbb tényező kölcsönhatásával kényeszerű számolni. A gyártmánystruktúra változása lényeges tényező a nemzeti jövedelem növekedésében, de sűrűn szembekerül a vállalatok bizonyos csoportjainak mai érdekeivel. Az úgynevezett központi fejlesztési programok — így az, hogy az energiahordozókban belül a szénhidrogének aránya az 1970. évi 42 százalékról 1980-ra 65 százalékra emelkedjék — nagy hatást gyakorolnak az ipar egészére, a vállalatok „egyéni” jövedelmére, mégis, ma nem mindenkor találunk teljes megértésre, támogatásra. Bár, ráirhatjuk tehát, hogy a vállalatok közül a napi és a távlati érdekek között sűrűn konfliktusok teremthetnek, s ez nem-hogy hiba lenne, hanem egyenesen a haladás lendítője. Akkor, ha...

Ha a vállalatok meglik az érdekek egyeztetésének elvi alapját, ha megkeresik azokat a módszereket, amelyek a tényleges hatékonyság forrásai. Ilyen módszer egyebek között a rekonstrukció, azaz új alapberuházás nélküli intenzív fejlesztés, az építésben, szerelésben az időnyelleg szerepének mérséklése, a gyártás- és gyártmányfejlesztésben az egészséges kockázat viselése, a túlzott ágazati berendezkedés földelése, a szabad kapacitások hasznosítása érdekében.

Természetesen a fenti felsorolás esetleges, hasonlókát nem nehéz lelni, ahogy hiba elfeledkezni a mai érdekek, holnapi célok konfliktusának, lélektani, beidegződésbeli okairól is. A gyárakban sokat emlegetett „verki” nem pusztán kiszólás. Összegezője egy meghatározott szemléletnek és gyakorlatnak, a nagyonis kétes értékű elvnek, miszerint járt utat járatanért el ne hagyj. Ha ez így lenne, ha igaz lenne, az ipar nem volna ipar, mert valamikor a „mai” érdekek túlzott érvényesítése okán megragad a kézi reszelőn, a gőzgépnél, az öskohónál.

Tolják félre ezek szerint a mai érdekeket, s csakis a holnapra figyeljenek? A végtelenség jót soha nem szült. A jobb utáni kutatás annál inkább. S ez esetben ez a jobb annak keresése, ami a mai érdekeket és a holnapi célkat összefogja, ami ma is elegendőt nyújt, s holnapra még többet ígér.

M. O.

Új kárbejelentési eljárás

Kiegészítő biztosítás a CASCO-hoz

A gépjárműbiztosítás fontosságáról, fejlődéséről, az autósok, a kártérítések és az ügyintézés gyorsítása érdekében tervezett intézkedésekről számolt be az Állami Biztosító Hétfői Sajtótájékoztatóján a Magyar Sajtó Házában Ernszt Tibor vezérigazgató-helyettes.

Elmondotta, egyebek között, hogy a gépjármű törésére, árvíz, és egyéb elemi csapásokból, az utak hibáiból, az üveg töréséből, az autós ellopásából, feltöréséből eredő károkról a kibővített CASCO-biztosításra egy év alatt százezer autós kötött szerződést. A megnövekedett igények alapján az Állami Biztosító tovább fejlesztette ezt a biztosítási formát: rövidesen bevezeti a CASCO-kiegészítő biztosítást, amely —

megfelelő díj és önrészesedés mellett — egyebek között fedezetet nyújt a leszerelt kerekek miatt keletkezett, a gépkocsitartozékokban okozott károkról is.

A vezérigazgató-helyettes rámutatott arra, hogy a felelősségbiztosítás kárügyi intézésének meggyorsításához a biztosítottak segítségére, az autós morál javulására, a kifizetést „hitelesítő” jogalaphoz a felelősség elismerésére is szükség van. A másoknak okozott károkról érvényes kötelező felelősségbiztosítás szabályai szerint a karambolt 24 órán belül jelentenie kell a kár okozójának, hogy az Állami Biztosító fizethessen, de sokan elmulasztják, s jöllehet semmiféle anyagi hátránnyal nem jár, mégis gyakori, hogy „cserebentagyják” a parkolóhelyen megrongált gépkocsit.

Annak érdekében, hogy a vétlen károsultak ügyét gyorsabban intézhessék, az ÁB január 1-től tovább egyszerűsíti, könnyíti a felelősségi károkat bejelentését. Decemberben minden gépjármű-tulajdonos a biztosítási díj befizetésére szolgáló csekkel együtt újajta kárbejelentő nyomtatványt kap, amin a kár okozója elismerheti felelősségét, egyben bejelentheti a balesetet, a nyomtatványhoz bérmentesített, előre címzett borítékot is mellékelnek, hogy az őri-

zetlen kocsiban okozott kárt is minden költség és utánjárás nélkül bejelenthessék. Karambolnál természetesen a helyszínen kell a kár előidézőjétől az elismerő nyilatkozatot és a kárbejelentő űrlap kitöltését megkövetelni a károsultnak. A hivatásos gépjárművezetőket munkaadójuk látja el megfelelő kárbejelentővel, amely egyenértékű lesz a magánautósokéval, így a kifizetéshez ezután nem kell megvárni a balesetet okozó gépjármű üzemeltetőjének bejelentését is.

Az ésszerűsítések ellenére is mind nagyobb gondot okoz, hogy az ügyfélforgalom már meghaladja a gépjármű kárrendezési igazgatóság Hamzsabégi úti épületének lehetőségeit. Ezért a biztosító decentralizálja ügyintézését, újabb kárbejelentési irodákat létesít, mégpedig az AFIT-tal kötött megállapodás szerint a javítóüzemekben. Az első ilyen kirendeltség az AFIT Miskolci úti üzemében működik, s továbbiakról tárgyalnak országsszerte más vállalatokkal, szervezetekkel is. Ennek a megoldásnak az is előnye, hogy a sérült gépkocsit a bejelentés, a kárbejelentési helyen soronkívül kijavítják: megszűnnek a viták, a számlaevezetéseket, mert az ÁB által elismert hibákat a javító automatikusan rendbehozza. (MTI)